

УДК 821.161.2'06.(71).09

DOI: 10.32626/2309-7086.2026-23.168-175

Ніна Поляруш

ORCID 0000-0001-9375-8395

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української літератури
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
nina.poliarush@vspu.edu.ua

ТВОРЧИСТЬ ОЛЕКСИ ГАЙ-ГОЛОВКА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧОЇ ДУМКИ

У статті простежено основні напрями рецепції творчості О. Гай-Головка у літературознавчих дослідженнях та зроблено спробу систематизувати погляди на природу творчості письменника, особливості його мислення. З'ясовано, що наукова рецепція багатожанрового доробку О. Гай-Головка різноспрямована і нерівномірна, не завжди об'єктивна. Чи не першими серед відомих у той час письменників позитивно оцінили його П. Тичина, А. Любченко, В. Свідзінський. У рецензіях на першу збірку віршів «Штурмові балади» було відзначено легкість поетичного вислову, технічна вправність. Важливим етапом критичного огляду художньої парадигми творчості митця були рецензії Є. Маланюка, В. Державина, Ю. Шевельова. Посилену увагу критики спричинила поява у канадський період життя автора мемуарних творів, поетичних, літературно-критичних нарисів. Висока оцінка творів О. Гай-Головка звучала у відгуках і рецензіях С. Андрусишина, О. Балає, Ю. Мулика-Луцка.

З часу проголошення незалежності в Україні почали з'являтися твори письменника української діаспори та наукові розвідки, монографії, захищені дисертації. Національно-патріотичне спрямування творчого доробку письменника особливого значення набуло у складні для України дні – боротьби з російським агресором. Література української діаспори, помітне місце в якій належить Олексі Гай-Головка, стала предметом досліджень відомих українських учених.

Ключові слова: художньо-літературна проза, щоденник, спогади, монографія, рецепція, критика.

Постановка проблеми. Різноманітна творчість Олексі Гай-Головка є знаком явищем загальноукраїнського літературного процесу ХХ – початку ХХІ століття. Вона самотужки й довершена, наповнена важливими світоглядними, філософськими, морально-етичними проблемами, які є актуальними і сьогодні. Сучасне літературознавство робить вдалі спроби у вивченні творчої спадщини письменника. Маємо цілий ряд опублікованих статей, захищених дисертацій. Проте і досі гострою є потреба видання й перевидання з належними науковими коментарями окремих творів Олексі Гай-Головка.

Мета статті – з'ясувати основні напрями рецепції творчості Олексі Гай-Головка в літературознавчих дослідженнях кінця ХХ – початку ХХІ століття.

© Ніна Поляруш, 2026

Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

Виклад основного матеріалу. У творчій долі О. Гай-Головка Харків, куди він приїхав наприкінці 1932 року, на особливому місці. У той час журнал «Червоний шлях» публікує його новели, оповідання, вірші, які були позитивно оцінені чи не найталановитішими і найавторитетнішими – П. Тичиню, А. Любченком, В. Свідзінським, О. Влизьком, Гео Шкурупієм. Перша збірка віршів ще молодого поета «Штурмові балади» побачила світ 1934 року у Харкові. Критика не оминула увагою це видання, зазначивши: «Ми спостерегаємо властиве молодому поетові чуття слова й ритму та піклування про літературну форму. Треба відзначити пристрасну енергію його поетичного вислову та щораз більше своєрідність образної системи (наприклад, в одному з ранніх віршів: «Кохалте сонце, як ведмідь, спішишь в криваву яму»)» [13, с. 4].

Переїхавши у 1935 році до Києва, письменник видає збірки оповідань «Світання» (1936), «Десять новел» (1937). Як зазначають дослідники, «реакція критики на них була млявою», що зумовлене політичним терором і масовими репресіями в середовищі творчої інтелігенції» [7, с. 23]. Видана у Львові 1942 року збірка «Сурмач» засвідчила творчу активність її автора. Збірка одразу опинилась у центрі уваги тогочасної літературної критики, увиразнила творчу особистість автора, його новаторство. Зокрема Євген Маланюк відгукнувся на адресу автора збірки розлогою рецензією, у якій зазначав: «Коли перейдемо до представника еміграції О. Гай-Головка («Сурмач», 1942), то бачимо, що маємо діло з людиною в літературі іспитованою, у якій годі дошкукуватись якихось технічних огріхів чи виразніших слідів учнівської незграбності. Вірші його, навпаки, написані часом аж каліграфічно» [7, с. 24]. Позитивно оцінюючи збірку, літературний критик не міг не зробити зауваження щодо техніки вірша.

Досить детально була рецензія В. Державина на збірку «Сурмач» і лірико-сатиричну поему «Конахіяда». Зокрема критик відзначив «добре володіння автором поетичними формулами нашої пісенної лірики і вміння комбінувати їх новим і подекуди несподіваним способом», органічне поєднання інтимної лірики з гумором і сатирою, сатиричне осмислення дійсності [5]. Про поетичну майстерність і технічну вибагливість «Конахіяди» напише і Гр. Шевчук (Ю. Шевельов), назвавши твір модерним, не схожим на попередній, що підтвердить творчу еволюцію О. Гай-Головка. На «пристрасну енергію поетичного слова та щораз більше своєрідність образної системи» автора поеми зверне увагу критик В. Сварог [2].

Помітно зростає увага критики до творчості О. Гай-Головка після появи у 1950 році першої автобіографічно-мемуарної повісті «Поєдинок з дияволом». Для канадської діаспори це була подія знакова, на яку відгукнулися С. Андрусишин, С. Балей, М. Тураленко, Ю. Мулик-Луцик, І. Кедрин. У рецензіях звучала думка про видання цієї книги англійською мовою для ознайомлення і розуміння трагедії українського народу. Відомо, що вчений Ю. Мулик-Луцик уклав список діаспорних видань, які відгукнулися на вихід «Поєдинку з дияволом», що підтверджує думку про неабиякий інтерес світу до цього твору. «На «Поєдинок з дияволом» був винятково великий попит серед читачів. Багато з них зав'язували з автором листовний контакт, а деякі приїздили до Вінніпегу, щоб побачити «людину, що поєдинкувалася з дияволом» [10, с. 24].

Своєрідним продовженням «Поєдинку з дияволом» стала наступна автобіографічно-мемуарна повість «Смертельною дорогою». Серед численних відгуків на цей твір звертає на себе увагу літературознавча праця І. Безпечного «Олекса Гай-Головка і його смертельна дорога». Вчений наголошує:

«Смертельною дорогою» – це дуже оригінальний твір, що сполучає в собі різні жанрові форми: мемуарні життєписи, історичну (частково) та художню прозу, публіцистичні нариси; ці форми зливаються і нагадують автобіографічну повість. Таку композиційну різноманітність літературних форм, що їх уживає автор, можна пояснити лише різноманітністю самих життєвих подій і явищ та їх тісним зв'язком у розповіданні» [1, с. 13–15].

У контексті нашого дослідження не менш важливою є пророча думка Ю. Стефаника, близького товариша О. Гай-Головка: «Дякуємо тобі за прегарне видання й том твоєї книги «Смертельною дорогою». Це і спогади, і літературний твір водночас – великий хрест на величезній могилі наших братів і сестер, які безвинно тяжкою смертю загинули в 1933 році. Думаю, що колись Україна поклониться тобі за цю книжку» [3, с. 68–70].

Повість «Ім дзвони не дзвонили» побачила світ у 1987 році і не залишилася поза увагою діаспорної літературної критики. На твір відгукнулися Г. Воронець, В. Жила, Я. Славутич, акцентуючи на висвітленні автором антигуманної політики СРСР, послідовного і цілеспрямованого нищення українців, історії і культури України, мови як коду нації. На думку В. Жили, це одна з кращих книг до трагічних 60-х роковин голоду в Україні. Книга, написана на автобіографічному матеріалі, сильно і переконливо промовляє до читача. У ній кожен рядок – це «глибока і потужна згадка про голодову облогу 1932–1933 років, про яку ми не сміємо забувати, а яку мусимо постійно вивчати і пригадувати нашому молодому поколінню, щоб це страшне нещастя, яке поклато в могилу понад сім мільйонів нашого народу, ніколи більше не повторилося на нашій батьківщині» [6, с. 3].

Як бачимо, ім'я талановитого поета, прозаїка, журналіста, громадсько-го діяча було відомим серед митців української діаспори, а в Україні – серед замовчуваних, заборонених. І тільки у незалежній Україні почали з'являтися перші згадки про нього, його творчість. Дослідниця зазначає: «І сам митець, маючи щастя дожити до такої переломної історичної миті, налагоджує контакти з колегами з материкової України, поновлюється в національній спілці письменників України, активно виходить на шпальти української періодики. З оцінками його літературного доробку у вітчизняних виданнях доволі часто виступають науковці з української діаспори» [7, с. 25].

Перша праця монографічного характеру, що з'явилася в літературознавчому просторі незалежної України, – це книга «Літературно-творчий шлях Олекси Гай-Головка» (Тернопіль, 1997) Петра Сороки, відомого українського письменника, літературного критика. Відомо, що П. Сорока спілкувався з О. Гай-Головком, радився з ним у висвітленні окремих аспектів життя та творчості. Плідна співпраця митців забезпечила достовірність описаних подій і явищ, їх свіжість і новизну. Монографія добре структурована, у центрі уваги дослідника – багатожанрова творчість митця, вписана в єдиний загальнонаціональний літературний процес. П. Сорока зробив вдалу спробу літературознавчого аналізу поетичних збірок О. Гай-Головка, його малої прози, мемуарних повістей «Поєдинок з дияволом», «Смертельною дорогою», «Ім дзвони не дзвонили», літературно-критичних нарисів «Українські письменники в Канаді» тощо.

Новим кроком в осмисленні творчості О. Гай-Головка стали підготовка і захист кандидатських дисертацій «Морально-етична проблематика у творчості Олекси Гай-Головка» (2015) Наталі Швець і «Поетика мемуарної прози письменників української діаспори II половини XX століття» (2019) Олександра

Онищенко. Наукова новизна дисертації Н. Швець була очевидною: вперше художні твори письменника стали предметом спеціальних студій, у яких детально обґрунтовано втілення дихотомії «добро – зло» в його поетичних та прозових творах як рефлексії автора на трагічні події в Україні ХХ століття. Авторці роботи вдалося комплексно розкрити проблему етнопсихології у творчому доробку письменника, визначити складники його літературознавчої концепції, системно проаналізувати літературно-критичні студії, увиразнити національний характер як літературознавчу категорію в морально-етичному аспекті. Вартує уваги й те, що у роботі було поглиблено ґрунтовне вивчення документального, психологічного й філософського складників змісту художніх творів О. Гай-Головка, з'ясовано особливості автобіографічного письма в контексті морально-етичної проблематики. Підсумовуючи, дослідниця зазначає: «морально-етичні принципи, трансформовані в художніх творах, характеризують О. Гай-Головка як носія добра, справедливості, гуманних цінностей» [15, с. 164].

У кандидатській дисертації Олександра Онищенко «Поетика мемуарної прози письменників української діаспори II половини ХХ століття» (2019), метою якої було: «виявити домінанти поетики у творчості мемуаристів української діаспори другої половини ХХ ст.», одним із об'єктів дослідження була автобіографічна повість «Смертельною дорогою» Олекси Гай-Головка. Дослідник зосередив увагу на осмисленні автором просторово-часових концептів як форми існування світу, з'ясуванні поетики паратекстуальних маркерів трансгресії мемуарної прози, зокрема повісті «Смертельною дорогою», проаналізував її поетико-естетичні принципи формування категорій трагічного й комічного. Вартує уваги думка літературознавця про те, що «творчість письменників української еміграції другої половини ХХ століття репрезентує основоположні концепції художньо-орнаментального стилю, спроектованого на збагачення української літератури та її входження у європейський філологічний дискурс» [11, с. 14].

Найсвіжішою є дисертація на здобуття доктора філософії «Художньо-документальна проза Олекси Гай-Головка: проблематика і жанрова специфіка» Людмили Капличної. Об'єктом дослідження дисертантка обрала повісті «Поединок з дияволом», «Смертельною дорогою», «Ім дзвони не дзвонили», епістолярну й щоденникову творчість Олекси Гай-Головка. Детально проаналізувавши названі твори, дослідниця аргументовано висновок, що концептуально домінантною художньо-документальної прози О. Гай-Головка є мотив свободи як духовно-національного прозріння, проблеми національно-історичного буття, закликів до визвольної боротьби. Важливим є і те, що авторка роботи з'ясувала проблемно-тематичний спектр епістолярію письменника, який ще чекає на свого дослідника; визначила змістові виміри щоденникових роздумів, зокрема про бездержавне становище України, її історію та їх оцінку автором, присутність автора у тексті, емоційну тональність.

Таким чином, застосувавши комплексний підхід, Л. Каплична дослідила й потракутувала художньо-документальну прозу О. Гай-Головка в контексті соціально-історичної ситуації в Україні означеного періоду, теоретичні погляди письменника, його концепції національного питання. До заслуг дисертантки варто віднести і детальний аналіз стильової і жанрової своєрідності, осмислення принципів моделювання автором світу й людини в межових ситуаціях у нефікційній прозі, характеристику жанрового синкретизму у фікційній і нефікційній прозі, з'ясування специфіки епістолярної та щоденникової творчості,

її проблемно-тематичні доміанти. Важливим є і залучення до наукових студій матеріалів Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва України (ЦДАМЛМ), приватних листів, журнальних і газетних матеріалів, автори яких зверталися до проблеми нефікційної прози письменника.

Поява у 2025 році монографії Л. Капличної «Карбую для історії пропачі дні...» (Художньо-документальна проза Олекси Гай-Головка) Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута», 2025. 196 с. засвідчила народження нової інтерпретаційної моделі творчості еміграційного письменника – системно-цілісного її опрацювання. Актуальність рецензованої праці її авторка бачить насамперед у тому, що О. Гай-Головка висвітлював «складне колоніальне становище України, поневолена впродовж століть російсько-радянським імпералізмом, національно-травмованою шовінізмом, екзистенційно виснаженою численними геноцидними акціями; на широкому світовому майданчику говорить про Росію / СРСР як загрозу людству» [7, с. 10]. А тому «сьогодні особливо важливо вивчати поетику його нефікційної прози, жанрові (мета-жанрові), композиційні, ідіостильові, образні виміри текстів і – ширше – закономірності творення й розвитку такої літератури, її ролі та значення в загальнонаціональному літературному процесі, що й складає актуальність нашого дослідження» [7, с. 10]. Монографія Л. Капличної присвячена 115-річчю від дня народження Олекси Гай-Головка – літописця складної і трагічної доби, очевидця тяжких злочинів тоталітарної більшовицької влади. Назва монографії «Карбую для історії пропачі дні...» не просто ідентифікує, визначає зміст, ідейне спрямування, вона є ключем для розуміння й інтерпретації текстів.

За задумом авторки монографії, дослідження зорієнтоване на теоретичне осмислення окремих питань поетики стилю, жанру й метажанру на основі художньо-документальної прози О. Гай-Головка. Воно чітко структуроване, логічно продумане, підпорядковане викладу літературного матеріалу, з'ясуванню важливих для його характеристики завдань. У першому розділі «Теоретично-методологічні основи вивчення творчості Олекси Гай-Головка» здійснено розгорнутий аналіз художньо-документальної прози у літературній рецепції та інтерпретації; уважно проаналізовано творчість письменника в літературно-критичному вимірі. Точність і багатоаспектність аналізу, конкретність інтерпретацій, логічність і послідовність викладу матеріалу, апелювання до наукової позиції відомих учених – О. Галича, Н. Колошук, О. Рарицького, вміння відстоювати власну позицію у тому чи іншому питанні, є визначальними для цього розділу. Чіткий думкою стиль авторки, уміння фахово викладати значний за обсягом і важливий за змістом матеріал забезпечили розкриття у другому розділі монографії «Мемуарні повісті Олекси Гай-Головка про радянський геноцид українського народу: жанрово-стильова специфіка і проблематика» на текстах повістей «Поєдинок з дияволом», «Смертельною дорогою», «Ім дзвони не дзвонили» жанрових, стильових, композиційних та проблемно-тематичних особливостей. Вартує уваги думка літературознавиці про те, що концептуально домінятою аналізованих творів є мотив свободи як духовно-національного прозріння, проблеми національно-історичного буття, заклик до боротьби. Наукові висновки і спостереження у цьому розділі увиразнюють цікаві матеріали про творчу лабораторію митця, історію написання повістей, їх сприйняття українськими емігрантами, успіх творів у Канаді.

Аргументованою є думка Л. Капличної про роль «метафоризації нефікційного тексту позасюжетних елементів у повісті «Поєдинок з дияволом»,

наявних у ній ознак пригодницької літератури». Добра фахова підготовка молододі дослідниці дозволила їй вступити у наукову дискусію щодо жанрової специфіки твору «Ім дзвони не дзвонили» зі своїми попередниками В. Жилою і П. Сорокою, а головне – аргументувати власну думку.

Не менш важливим є третій розділ монографії – «Епістолярно-щоденниковий дискурс творчості Олекси Гай-Головка». Грунтовно й багатоаспектно літературознавиця досліджує проблемно-тематичний спектр епістолярію, розглядаючи його як джерело вивчення біографії письменника, зазначаючи, що «довірлива, щира манера епістолярію ємно модерує образ адресанта-письменника, наближає його до читача, спонукає реципієнта зануритися в інтернаціональний вимір його доробку» [7, с. 125]. Переконливою є думка дослідниці про те, що «щоденник О. Гай-Головка містить виразні ознаки мета-жанру, близький у викладовому плані до записок, а на окремих етапах ведення набуває ознак спогадовості» [7, с. 138]. Безсумнівним є і те, що «образ митця в щоденниковій автобіографії увиразнено крізь призму досвіду, стоїчності перед життєвими випробуваннями. Створивши світ-у-собі, автор переповідає власну історію, невіддільну від України, її культури» [7, с. 138].

Чіткими та змістовними є висновки до монографії. Вони можуть мати теоретичне і практичне застосування задля подальшого вивчення художньо-документальної прози О. Гай-Головка, зокрема літературного краєзнавства Поділля, а також під час викладання історично-літературних курсів, при написанні кваліфікаційних робіт. Виклад монографії доповнено досить вдало цікавими світлинами. Монографія Л. Капличної – це плід її багатолітніх наукових спостережень, який репрезентує цілком оригінальний внесок в українське літературознавство, це новий етап у створенні життєвої і творчої біографії письменника української діаспори Олекси Гай-Головка, чий голос є помітним у загальнонаціональному літературному процесі ХХ – початку ХХІ століття.

Висновки. Отже, багатожанрова творча спадщина О. Гай-Головка займає чільне місце в сучасній літературознавчій думці, представляючи її як самобутню, актуальну, художньо довершену, важливу складову у загальнонаціонального літературного процесу ХХ – початку ХХІ ст. Підтвердженням цьому є поява на початку ХХІ століття ряду наукових праць молодих учених, зорієнтованих на системне вивчення та науково-теоретичне переосмислення творчості письменника української діаспори, увиразнення його ключових тенденцій.

Список використаних джерел і літератури:

1. Безпечний І. Олекса Гай-Головка і його смертельна дорога. *Нові дні*. 1984. № 5. С. 13–15.
2. Гай-Головка О. Поетичні твори: в 3 т. Торонто: Нові дні, 1970. Т. 1. 138 с.; 1978. Т. 2. 220 с.
3. Гай-Головка О. Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України: путівник / Державна архівна служба України, ЦДАМЛІМ України; авт.-упоряд.: С. Куш, О. Кульчиш, Т. Малярчук та ін. Київ, 2014. Вип. 3. С. 68–70.
4. Галич О. Документальна література та глобалізаційні процеси у світі: монографія. Луганськ: Резніков В. С., 2013. 264 с.
5. Державин В. Конахіяда. Лірико-сатирична поема Гай-Головка. Пу-Гу. 16 листопада 1947.
6. Жила В. А вийти із пекла не можемо самі. *Свобода*. 1993. 21 вересня, С. 3.

7. Каплична Л. «Карбуя для історії пропащі дні...» (Художньо-документальна проза Олекси Гай-Головка) Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута», 2025. 196 с.
8. Колошук Н. Невікційна проза: навч. посіб. для закладів вищої освіти. Волинський національний університет імені Лесі Українки. Київ: Каравела, 2021. 332 с.
9. Коцюбинська М. Листи і люди. *Роздуми про епістолярну творчість*. Київ: Дух і Літера, 2009. 584 с.
10. Мулик-Лусій Ю. Олекса Гай-Головка. Гай-Головка О. Поетичні твори: в 3 т. Торонто: Нові дні, 1970 Т. 1. С. 7–41.
11. Онищенко О. Поетика мемуарної прози письменників української діаспори другої половини ХХ століття: афтореф. ... канд. філол. наук: 10.01.01. Черкаси, 2019. 20 с.
12. Рарийський О. Партитури тексту і духу (Художньо-документальна проза українських шістдесятників). Київ: Смолоскип, 2016. 428 с.
13. Сварог В. На висхідній дорозі (Гай-Головка О. Поетичні твори в трьох томах. Т. 1). *Нові дні*. 1971. Ч. 254, С. 3–6.
14. Сорока П. Літературно-творчий шлях Олекси Гай-Головка: монографія / ред. М. Юрків. Тернопіль, 1997. 144 с.
15. Швець Н. Морально-етична проблематика у творчості Олекси Гай-Головка: дис. ...канд. філол. наук: 10.01.01. Тернопіль, 2015. 191 с.

References:

1. Bezpechnyi, I. (1984). Oleksa Hai-Holovko i yoho smertelna doroha. *Novi dni*. № 5. S. 13–15. (in Ukr.).
2. Hai-Holovko, O. (1970). Poetychni tvory: v 3 t. Toronto: Novi dni. T. 1. 138 s.; 1978. T. 2. 220 s. (in Ukr.).
3. Hai-Holovko, O. (2014). Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv-muzei literatury i mystetstva Ukrainy: putivnyk / Derzhavna arkhivna sluzhba Ukrainy, TsDAMLM Ukrainy; avt-uporiad.: S. Kushch, O. Kulchysh, T. Maliarchuk ta in. Kyiv. Vyp. 3. S. 68–70. (in Ukr.).
4. Halych, O. (2013). Dokumentalna literatura ta hlobalizatsiini protsesy u sviti: monohrafiia. Luhansk: Riezchnik V. S. 264 s. (in Ukr.).
5. Derzhavyn, V. (1947). Konakhiiada. Liryko-satyrychna poema Hai-Holovka. Pu-Hu. 16 lystopada 1947. (in Ukr.).
6. Zhyla, V. (1993). A vyity iz pekla ne mozhem sami. *Svoboda*. 21 veresnia. S. 3. (in Ukr.).
7. Kaplychna, L. (2025). «Karbuii dlia istorii propashchii dni...» (Khudozhno-dokumentalna proza Oleksy Hai-Holovka) Kamianets-Podilskyi: TOV «Drukarnia «Ruta». 196 s. (in Ukr.).
8. Koloshuk, N. (2021). Nefiktsiina proza: navch. posib. dlia zakladiv vyshchoi osvity. Volynskiy natsionalnyi universytet imeni Lesi Ukrainky. Kyiv: Karavela. 332 s. (in Ukr.).
9. Kotsiubynska, M. (2009). Lysty i liudy. *Rozdumy pro epistoliamu tvorchist*. Kyiv: Dukh i LiTera. 584 s. (in Ukr.).
10. Mulyk-Lutsii, Yu. (1970). Oleksa Hai-Holovko. Hai-Holovko O. Poetychni tvory: v 3 t. Toronto: Novi dni. T. 1. S. 7–41. (in Ukr.).
11. Rarytskyi, O. (2016). Partytury tekstu i dukhu (Khudozhno-dokumentalna proza ukrainskykh shistdesiatnykiv). Kyiv: Smoloskyp. 428 s. (in Ukr.).
12. Rarytskyi, O. (2014). Khudozhno-dokumentalna proza yak metazhanr: problemy retseptsii ta interpretatsii, osoblyvosti vyjavu i funktsionuvannia. *Slovo i chas*. № 11. S. 37–48. (in Ukr.).
13. Svaroh, V. (1971). Na vyskhidnii dorozii (Hai-Holovko O. Poetychni tvory v trokh tomakh. T. 1). *Novi dni*. Ch. 254, S. 3–6. (in Ukr.).
14. Soroka, P. (1997). Literaturno-tvorchiy shliakh Oleksy Hai-Holovka: monohrafiia / red. M. Yurkiv. Ternopil. 144 s. (in Ukr.).

15. Shvets, N. (2015). *Moralno-etychna problematyka u tvorchosti Oleksy Hai-Holovka: dys. ...kand. filol. nauk: 10.01.01. Ternopil. 191 s. (in Ukr.)*.

Nina Poliarush

THE WORKS OF OLEKSYA GAY-GOLOVKA IN THE CONTEXT OF CONTEMPORARY LITERARY CRITICISM

This article is devoted to the reception of the works of Oleksya Gay-Golovka, a poet, prose writer, literary critic, and journalist. As is well known, for a long time the writer's name was banned and forgotten in Ukraine. Soviet periodicals, if they mentioned this diaspora writer at all, did so in a negative light, calling him, like many other émigré artists, a bourgeois nationalist. His works, published in Canada, attracted attention for the writer's ability to tell the truth about his own life and the life of Ukraine.

The article traces the main directions of the reception of O. Hai-Holovka's work in literary studies and attempts to systematize views on the nature of the writer's work and the peculiarities of his thinking. It has been established that the scientific reception of O. Hai-Holovko's multi-genre work is multidirectional and uneven, and not always objective. Among the writers known at that time, P. Tychyna, A. Lyubchenko, V. Svidzinsky, and others were among the first to give him a positive assessment. Reviews of his first collection of poems, «Shurmo Balyady» (Assault Ballads), noted the ease of poetic expression, and critics considered the poems in the collection «Surmach» (The Trumpeter) to be skillful.

The next important stage in the critical review of the artist's creative paradigm was the reviews by E. Malanyuk, V. Derzhavin, Y. Shevelov, and others.

The appearance of memoirs, poetic literary-critical essays during the author's Canadian period attracted increased attention from critics. We note the high praise for O. Hai-Holovko's works in the reviews and critiques of S. Andrusyshyn, O. Balei, Y. Mulyk-Lutsyk, and others.

Since Ukraine declared independence, works by Ukrainian diaspora writers and academic research have begun to appear, including P. Soroka's first monograph and defended dissertations. The nationalist and patriotic orientation of the writer's creative work took on special significance during difficult times for Ukraine – the struggle against the Russian aggressor. The literature of the Ukrainian diaspora, in which Oleksa Hai-Holovka occupies a prominent place, has become the subject of research by well-known Ukrainian scholars.

Key words: artistic and literary prose, diary, memoirs, monograph, reception, criticism.

Отримано: 19.01.2026 р.

Прийнято до друку після рецензування: 03.03.2026 р.

Оубліковано: 25.05.2026 р.